

„Misijos Sibiras '18“ dalyviai – apie išgyvenimus mirties žemėje

Pirmadienį Kupiškėje lankėsi trys „Misijos Sibiras '18“ dalyviai – Roberta Budnikaitė, Viltė Ambrazaitytė ir Matas Toliušis. Kadangi šiais metais Rusijos Federacijos ambasada Lietuvoje atsisakė ekspedicijos komandai išduoti vizas, todėl dalyviai buvo išlydėti savo misijos atlikti politinių kalinių laidojimo vietose Kazachstane.

Audinga SATKŪNAITĖ

REIKIA BANDYTI NE KARTĄ

„Misijos Sibiras '18“ dalyvė V. Ambrazaitytė sakė, kad kalbant apie tremtį Kazachstane minimas ne taip dažnai kaip Sibiras, nors kai kuriose istoriniuose šaltiniuose galima rasti informacijos, kad ten ištremta iki 100 tūkst. lietuvių. Ši šalis pagal tremtinių mastą yra antra.

Anot V. Ambrazaitytės, šiais metais misijos dalyviai istorines vietas tvarkė Karagandos, Balchaso bei Džezkazgano apylinkėse. Visos šios apylinkės telpa į vieną sąvoką – Karlagas, kuriame kalėjo tūkstančiai lietuvių politinių kalinių.

Nukelta į 2 p.

„Misijos Sibiras '18“ dalyviai – apie išgyvenimus mirties žemėje

Atkelta iš 1 p.

R. Budnikaitė papasakojo, kaip vyksta atranka į „Misiją Sibiras“, kurios idėja, vienijanti pilietiską aunią, gimė 2006 metais. Ekspedicijos dalyvės tikinimu, atranka susideda iš kelių etapų ir vienas jų yra anketos pildymas. Šiais metais ekspedicijos organizatoriai sulaukė beveik tūkstančio norinčių lalyvauti anketų. Į bandomąjį žygi uvo atrinkta tik 80 dalyvių.

Roberta šiais metais bandomame žygyje dalyvavo ketvirtą kartą, Matas – antrą, koį galų gale abu buvo atrinkti vykti į ekspediciją. Visi trys Kupiškėje apsilankę „Misijos Sibiras '18“ dalyviai sutartinai tvirtino, kad jiems atrankos kriterijai nežinomi, tačiau galbūt labiausiai sėkme lemia motyvacija.

Pasak R. Budnikaitės, bandomieji žygiai kiekvienais metais rengiami vis kitoje Lietuvos vietoje, apie kurią dalyviai iš anksto nežino.

„Bandomųjų žygių sąlygos panašios, bet kartu ir skirtingos. Per juos visada stengiamasi atkurti Sibiro sąlygas, kad būtų galima iš-

bandyti savo jėgas. Orientuojamasi į 50 km atstumą, dalyviai turi 15 kg sveriančias kuprines ir dažniausiai žygis vyksta esant aukštai temperatūrai. Žodžiu, dalyviams sukuriamos išbandymo sąlygos. Per bandomąjį žygi fizinis skausmas ir nuovargis nepasijaučia, nes su tavimi eina dar 70–80 motyvuotų ir užsidegusių žmonių, kurie palaiko ir netgi paragina“, – kalbėjo R. Budnikaitė.

Jos tikinimu, kiekvienais metais žmonės, dar nedalyvaudami ekspedicijoje, gali prisidėti prie misijos tvarkydami lietuvišką palikimą. Šiais metais tvarkyta partizanų brolių Bagdonavičių sodyba ir įvairios kapinaitės.

„Yra įvairių mitų apie patekimą į ekspediciją. Pavyzdžiui, kad reikia mokėti rusų kalbą, turėti artimųjų, kurie patyrė tremtį, ar gerą fizinį pasirėngimą. Tačiau dauguma iš mūsų rusų kalbos nemokėjo, o kirilicos mokėmės laukdami skrydžio. Sakytiau, kad viską lemia motyvacija ir psichologinis pasiruošimas“, – tvirtino R. Budnikaitė.

Kupiškėje lankėsi trys „Misijos Sibiras '18“ dalyviai (iš kairės) – Matas Toliušis, Roberta Budnikaitė, Viltė Ambrazaitytė, kurių akimis pamatytas skaudus ir sudėtingas tautiečių istorijos etapas. Audingos Satkūnaitės nuotrauka

KELRODĖ ŽVAIGZDĖ – KRYŽIUS

V. Ambrazaitytė teigė, kad dalyviai ekspedicijai pradeda ruoštis vos sužinoję, kad į ją pateko. O vienas svarbiausių darbų prieš išvykimą yra kuprinės komplektavimas. Pasak Viltės, dalyviai turėdami galvoje tai, kad su kuprine reikės keliauti visą laiką, stengiasi įsidėti kuo mažiau daiktų, tarp kurių daugiausiai vietos užima darbam atlikti reikalingi įrankiai. Jos pačios kuprinė svėrė apie 19 kg.

Prieš misiją visi į ją patekę dalyviai mokosi kryždirbystės meno. Kiekvienas metais vykstanta į Prienuj rajoną pas medžio skulptorių Algimantą Sakalauską, iš kurio mokomasi minėto amato.

Šįmet į ekspediciją dalyviai leidosi liepos 19 dieną, nors įprastai būdavo vykstanta per Pasaulio lietuvių vienybės dieną – liepos 17-ąją. Į paskutinę misiją važiuo daugiau žmonių – 24, kurie buvo padalyti į dvi grupes. Anksčiau į ekspediciją vykdavo 16 žmonių grupė.

Per 11 ekspedicijos dienų dvi grupės apėmė net 16 kapinių ir inventorizavo, sutvarkė beveik 200 lietuvių kapų, išsibarsčiusių po visą Kazachstaną.

Ekspedicijos dalyvis M. Toliušis sakė, kad atskirose kapavietėse palaidotų tautiečių yra mažuma, nes didžioji jų dalis yra atgule masinėse kapavietėse, kurias žymi tik nedideli paminkliniai ženklai, o kartais jų visai nėra.

„Kapinių matėme labai skirtingų. Patenau lietuvių kapų reikėjo ieškoti bendrose miestų kapinėse. Bene sudėtingiausia užduotis buvo vaikščioti po kiekvienas kapines ir skaitant antkapius surasti tautiečius. Lietuvių palaidojimo vietas dažniausiai padeda atskirti krikščioniškas kryžius“, – teigė M. Toliušis.

PRISIETĖ PRIE GYVOSIOS ISTORIJOS

Matas pasakojo, kad iš Lietuvos į Kazachstaną vyko turėdamas prašymą rasti Jono Mairūckio kapą Satpajavo kapinėse. Tokio prašy-

mo jie sulaukė iš tremtinio seser Nors patys ekspedicijos dalyviai jau buvo praradę viltį rasti ieškamą kapą, bet jiems pavyko. Ap tai jie, stovėdami prie brolio kap skambučiu pranešė seseriai.

Dar vienas svarbus ekspedicijų tikslas buvo rasti Kazachstane ti begyvenančių lietuvių, nes būte jie yra gyvieji istorijos liudytoja. Oficialiais duomenimis, Kazachstane gyvena apie 5 tūkst. lietuvių.

V. Ambrazaitytė papasakojo apie susitikimą su Vladu Račkačiu, kuris save vadiną vienintel lietuviu, dar likusiu Džezkazgan. Pasak jos, politinių kalinių sūn Vladas Lietuvoje buvo tik kart tačiau puikiai kalbėjo lietuviškai, o jeigu kažko ir nesuprasdavo, v tiek reikalavo girdėti tik lietuvi kalbą. Grįžę į Lietuvą, misijos dalyviai surado Lietuvoje gyvenančių jo pusseserę, su kuria jų ryšiai v atsinaujino.

„Istorija nyksta, kai niekas žmonių, atgulusių Kazachstane žemėje, neprisimena“, – teigė M. Toliušis.

„Misijos Sibiras '18“ dalyviai šiais metais padarė ir iškelė tris šešis kryžius. Vienas iš jų būgamintas lietuvių bendruomen Karagandoje ir pastatytas Mamokino kapinėse, kur laidoti mamokino ir ynaikai iki trejų metų. Kiti kryžius iškilo Rūdniko, Balchaso bei Aljaus lagerio teritorijose, o didžiausias kryžius buvo 4,8 m aukščis pastatytas Saranėje, šalia dvi partizanų kapų plynuose laukuose.

„Tai yra Lietuvos dalelė, ko liko Kazachstane. Kadangi dar buvo daug kryžių darėme val raiš, dažniausiai jau sutemus. I rait kryžius labiausiai išryšk komandiskumas“, – tikino Matas.

Taip pat stengiasi pasirūpinti memorialų išsaugojimu, todėl Bdniko ir Rytinio Konrado lager teritorijose atsirado 2 akmeninių atminimo plokštės, buvo su montuoti keturi jau įrengti Konrado, Rytinio Konrado, Rūdniko Mamokino (Mamyčių) kapų memorialai.